

Als je kind je vraagt

Onlangs was ik bij een lezing over Oost Afrika. Kunt u mij horen? zei de Afrikaanse gastspreker. Hij slingerde ieder woord de zaal in en sprak pas verder nadat het voorgaande tot in alle uithoeken was gehoord. Toen ik later vroeg waar hij dit had geleerd, zei hij zonder aarzelen: in de kerk, waar het woord immers ook moet worden gehoord.

In zijn lezing vertelde hij hoe in zijn land de principes van gemeenschap en eerlijke verdeling op het spel staan, waar de vroegere regels niet langer gewaarborgd zijn en steeds meer mensen zich onderscheiden in inkomen en bezit, waardoor het traditionele deel uitmaken van het geheel, dat prachtige Afrikaans 'belonging' langzaam maar zeker verdwijnt.

Ik moest denken aan de lezing van vandaag. Hoor Israel! De Ene is je God, de Levende is één. Deze wetten, geboden - bewaar ze. Als je wilt dat het je goed gaat... vergeet die Ene niet. Die Ene, die jouw God is, die van je kinderen en kleinkinderen, zoals die ook al de God van je ouders en voorouders was.

Hoe leg ik dat nou uit aan mijn zoon, die tegen een Jehovagetuige aan de deur zegt: mijn moeder werkt in de kerk, ik vraag het wel aan haar, maar eerlijk gezegd God sowieso wel ouderwets vindt, ook als die van de Dominicus is. Wat kunnen mijn inspanningen zijn op dit vlak, naast al die andere zaken waar minister Bijsterveldt me deze week toe oproept en die ik misschien niet eens allemaal wil horen, al is er natuurlijk wel iets aan de hand in onze 6jes cultuur (of slaat de klok al 5,5?), en vragen kinderen en scholen vast meer aandacht. Maar waar gaat het echt om? Wat hebben wij door te geven met deze tekst die weldegelijk veronderstelt dat er iets is dat elke generatie opnieuw te ontdekken en te horen heeft?

Hoor, jouw god is Een! Hoe graag zou ik uit één stuk willen leven, roept de tekst bij me op. Het gaat tenslotte over liefhebben! Eén god. De enige, wordt ook vertaald – zou best kunnen, want het gaat wel om focussen hier. Maar 'je god is één' geeft zo mooi dat ongedeelde weer. Uit één stuk. Met die God in je hart zou je willen spreken, liefhebben, handelen, leven langs een rechte weg, koersen in een duidelijke richting. Maar zo eenduidig is de werkelijkheid niet en zijwegen en splitsingen dienen zich overal aan. Wat moet ik kiezen? Ik ben verdeeld en zo ook de samenleving. De wereld zit vol dilemma's. Het land van recht en vrede is ver.

Terwijl we in de advent wel vieren dat het komt! Niet dat ik het maak – het kómt!
'Komen zul je in een land dat je niet zelf gemaakt heb. In steden die je niet zelf hebt gebouwd. Waterputten zullen daar zijn die je niet zelf hebt gegraven en olijfbomen die je niet zelf hebt aangeplant'. Terwijl wij toch erg gehecht zijn aan het zelf maken.

Hoor Israel. Die ene God, die Ene alleen. Telkens wordt het herhaald om te weten dat alleen dan het je goed zal gaan, als je niet vergeet. Wat niet vergeet? De woorden van Mozes - niet stelen, niet doden, niet begeren. Maar vooral niet: die Ene die ze gaf, die Ene, die je uitleiden wil uit het land van de verdrukking, naar het land dat komt. Die ene, niet 100duizend die alle kanten op gaan, zoals in het Hindoeïsme, zoals ook bij ons trouwens, maar die ene.

Een tekst die me vraagt om te horen en te luisteren. Me te laten leiden eerder dan dat ik zelf het heft in handen neem. Die principes boven de mijne plaatsen wil en ook ontvankelijkheid vraagt. Misschien wel het grootste probleem in onze cultuur: ontvankelijk te kunnen zijn. Kunnen wij nog ontvangen, wachten op wat komt, zonder de alles overstijgende angst dat de dingen ons dan vast ontvallen zullen, we de grip verliezen, en onze zelfgebouwde torens om

zullen vallen als het winkelpark in Heerlen, zo de grond in. Want natuurlijk dienen zich heel veel goden aan, waar we ons veel liever aan binden. En die we misschien wel meer verafgoden dan we zelf soms denken, in ons zoeken naar zelfgebouwde zekerheid, die uiteindelijk ook maar flinterdun is.

In de bijbel horen de Ene God en de eenheid van menselijke gemeenschap bij elkaar. Dat is het grote geheel waar die Ene god vereerd wordt, een eredienst, een leerhuis zo je wilt, dat tegelijk de eenheid tussen mensen beoogt. 'Beloning'. Gezamenlijkheid, waar niet de een zich verheft boven de ander. Het is toch bijna ondenkbaar, maar wel mooi. Die Ene, die uitleiden wil uit verdrukking, waar ongelijkheid gebeurt. God liefhebben boven alles als de Ene en je naaste als jezelf. In een bestaan waar we allen tezamen – komt allen te samen! – beeldragers zijn van die ene God. De Naardense bijbel vertaalt op grond van deze tekst uit Deuteronomium 6 de Godsnaam als de 'Ene' in de hele Schrift.

In de bijbel horen gedenken, niet vergeten en leren zien bij elkaar. Altijd opnieuw bereid zijn weer te horen, wordt gevraagd. Dat nooit zomaar horen is, maar een horen dat gebeuren wil, 'gehoor' geven, het gehoorde ook doen. Het is het Hebreeuwse 'woord' dat in dezelfde adem 'daad' is.

En het belangrijkste principe om te horen in het oude testament is het 'Sjema Israel', het 'Hoor Israel' van vandaag, dat meer dan een gebod een liefdeslied is. You are the one! In de Hebreeuwse grondtekst met extra grote letters geschreven. Die ene god liefhebben met heel je hart, ziel en kracht is de kern in het Jodendom, van ieder sabbatsgebed, avond- en morgenbed. In die volgorde van de schepping van hemel en aarde: het was avond geweest en morgen - eerst de duisternis, dan het licht. Eerst de verdrukking, dan de bevrijding. Deze woorden om altijd maar weer te horen en gehoor te géven. Als een belofte, maar vooral om je hart aan te verpanden, heel veel van te houden. Als een driehoeksrelatie tussen die Ene, de ander en jezelf. Het grote gebod van de liefde. Een gebed dat geleefd en beleefd wil worden. En naar die gemeenschap van god en mensen ben je dus altijd onderweg. Daarom kun je deze zelfde woorden in joodse huizen in een kokertje aan de deurpost vinden. Om als je uitgaat te passeren en als je binnenkomt. Net zoals je ze in doosjes gestopt op je hoofd kunt binden en aan je armen, als je bidt. Altijd gedreven door de liefde voor die ene, om niet te vergeten. En als je kind je vraagt: waarom? Dan gaat het dus om dat principe, of je dat nu god noemt of niet. Dat je je wilt laten leiden. Verleiden misschien wel. Je oor altijd opnieuw daar te luisteren wilt leggen, waar je losgeroepen wordt uit wat buitensluit. Ontvankelijk durft zijn voor de ander met een hoofdletter en die met een kleine letter tegelijk. Hoor! Zo gezien is het dus een sleutelwoord om door te geven, omdat elke generatie dat ontvankelijk durven zijn opnieuw zal moeten ontdekken. Die liefde tot die Ene, die de ander en mezelf insluit en waar je alles wat je verder gelooft en mee in aanraking komt aan toetsen kunt. Althans zo versta ik het. Sluit het op of verbindt het? Gaat het om mijn eigen religieuze gevoel alleen of is het ook op de ander gericht? Is het alleen zeggen, of ook doen? Maakt het klein of is het bevrijdend? Speelt het op zeker, of vertrouwt het ook?

Hoor, een stem klinkt op. Baan een weg door de woestijn, echoot het intussen ergens in de verte. Uit het verhaal van Jezus komen die zinnen, waar in een nieuw tijdsbestel deze liefdeswoorden uit het eerste testament opnieuw worden opgeroepen. Weer moet er herinnerd worden, maar ook dient zich perspectief aan in nota bene een kind! Dat later zeggen zal: heb boven alle andere liefdes uit die Ene lief, en je naaste als jezelf. Laten we in dat verlangen advent vieren. In die betrokkenheid tussen hemel en aarde en al haar mensen.

Juut Meijer

gelezen Deuteronomium 6:1-25